

Περιφερειακή Βιβλιοθήκη Murcia (Ισπανία)

Caridad Montero

ADOBI – Υπηρεσίες Βιβλιοθηκών για Ηλικιωμένους

1. ΤΙ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΤΟ ΔΙΑΒΑΣΜΑ;

Το να μιλάμε για την αξία του διαβάσματος στον σημερινό κόσμο, ήδη μέσα στον 21^ο αι. μπορεί να φαίνεται κάπως ξεπερασμένο ειδικά στην σημερινή εποχή, την εποχή της εικόνας. Γιατί να διαβάσει κάποιος ενώ μπορεί να βρεθεί απευθείας στην καρδιά των σημαντικών γεγονότων; Και πάλι, μπορεί να διατρέχουμε τον κίνδυνο να μένουμε μόνο με την φιλοδοξία να μορφώσουμε τους πολίτες μιας και έχουμε υψηλά ποσοστά ανθρώπων που «ξέρουν να διαβάζουν», αλλά ξεχνάμε τη νέα δυσλειτουργία που ονομάζεται «πενία στην ερμηνεία των περιεχομένων».

Το διάβασμα λοιπόν είναι το κλειδί για την αφομοίωση της πληροφορίας ακόμη και στις Νέες Τεχνολογίες (NT). Χωρίς αυτό η κατοχή της οποιασδήποτε πληροφορίας μας είναι άχρηστη. «Από την στιγμή που η τεχνολογία, μέσα από την τηλεόραση και τους υπολογιστές μοιάζει ικανή να φέρει σε κάθε σπιτικό το σύνολο της γνώσης, η λογική της κατανάλωσης καταστρέφει την καλλιέργεια (κουλτούρα). Ο όρος παραμένει αλλά είναι κενός από κάθε έννοια εκπαίδευσης, διεύρυνσης των οριζόντων και φροντίδας της ψυχής». Αυτές οι λέξεις του Άλαν Φινκιελκράουτ ορίζουν το πρόβλημα το οποίο υπερβαίνοντας τα όρια της απλής πρόσβασης στις νέες τεχνολογίες, προσδίδουν στην ανάγνωση μια καινούργια διάσταση.

Από αυτή την οπτική μπορούμε να εξετάσουμε την συνήθεια της ανάγνωσης με μια διπλή ιδιότητα:

Ως τεχνική: αποτελεί τον καλύτερο τρόπο αφομοίωσης γνώσεων, το πληρέστερο εργαλείο για την απόκτηση ικανότητας στην αποκωδικοποίηση, μια διαδικασία μετάδοσης της πληροφορίας ακόμη και στις NT.

Ως ατομικό εφόδιο: η ανάγνωση παρέχει τις βάσεις για να κατανοήσουμε τον κόσμο που μας περιβάλλει. Ένας συνειδητοποιημένος αναγνώστης συναντά όλο και λιγότερα προβλήματα κατανόησης. Εκτός αυτού, η ανάγνωση μας κατευθύνει προς ένα κριτικό πνεύμα το οποίο θα δημιουργηθεί αποκλειστικά και μόνο μέσα από την συσσώρευση πολλών και διαφόρων εμπειριών οικείων και ξένων.

2.- ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ. Η ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΟΥΝΕΣΚΟ.

Τα συγκριτικά στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των ατόμων που επισκέπτονται μουσεία, γκαλερί και βιβλιοθήκες αποδεικνύουν ότι οι βιβλιοθήκες είναι το πιο δημοφιλές μέσο πολιτιστικής τροφοδοσίας. Οι στατιστικές επίσης δείχνουν ότι οι βιβλιοθήκες χρησιμοποιούνται από τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και άλλους πολιτιστικούς φορείς, από χρήστες από όλες τις κοινωνικές τάξεις και όλες τις γενιές. Η ισχύουσα διακήρυξη της Ουνέσκο για την Δημόσια Βιβλιοθήκη-1994 την χαρακτηρίζει ως βασικό εργαλείο της Δημοκρατίας. Την αντιλαμβάνεται ως «ζωτική δύναμη εκπαίδευσης, πολιτισμού και πληροφορίας και ειδικό παράγοντα ειρήνης και πνευματικών αξιών». Μια γρήγορη ματιά μας βοηθά να αποσαφηνίσουμε τον ρόλο που πρέπει να διαδραματίζουν οι βιβλιοθήκες, ενθαρρύνοντάς την προσέγγιση του χρήστη και ισχυροποιώντας τον ρόλο τους στην κοινωνία αποδίδοντας τους «ενεργό ρόλο» στην εκπαιδευτική διαδικασία, στην ενίσχυση της ανάγνωσης, την διάδοση της πολιτιστικής και επιστημονικής κληρονομιάς και, σε τελική ανάλυση την επιμόρφωση του πολίτη.

Ευτυχώς, αυτοί οι νέοι προσανατολισμοί άρχισαν να εισάγονται στις βιβλιοθήκες λιγότερο ή περισσότερο δυναμικά, ανάλογα με την έλλειψη ή όχι πόρων (οικονομικών, υλικών ή ανθρώπινων) ενώ αλλού έπαιξε ρόλο η ταύτιση της εργασίας του βιβλιοθηκονόμου με ορισμένες τεχνικές εργασίες, όπως καταλογοποίηση, επικόλληση ετικετών κλπ. Είναι ανάγκη να προχωρήσουμε προς νέους τρόπους διάδοσης και κυρίως με κατεύθυνση την διάδοση της ανάγνωσης ως μόνιμο χαρακτηριστικό. Βασιζόμενοι στο θεσμικό ενδιαφέρον και στη βάση του νέου προτύπου διαχείρισης που ζητούν ορισμένοι από τους νέους επαγγελματίες, θα πρέπει να ξεπεραστεί η συνήθεια της ανάγνωσης ως σποραδική ασχολία και να τεθούν σε εφαρμογή προγράμματα ενίσχυσής της ως διαρκής απασχόληση.

2. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΜΟΥΡΘΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΔΟΒΙ

Η ανάπτυξη της βιβλιοθήκης ως απόρροια του προσανατολισμού των δημόσιων υπηρεσιών προς τους πολίτες που συνδέεται με την έκρηξη και την εκλαΐκευση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΙC), είχαν ως αποτέλεσμα την διαφοροποίηση των διαδικασιών και δραστηριοτήτων της βιβλιοθήκης μετατρέποντάς την σε ένα πολλαπλό πολιτιστικό πλαίσιο και διευρύνοντας την παραδοσιακή προσφορά σε έντυπα με μια πλούσια ποικιλία πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Όπως έχουμε προαναφέρει, οι στατιστικές αποδεικνύουν ότι οι βιβλιοθήκες είναι το πιο χρησιμοποιημένο από την κοινωνία κέντρο ή πολιτιστικός πυρήνας με περισσότερους από 60 εκατομμύρια επισκέπτες κατά το τελευταίο έτος και με αριθμούς που μπορεί να

προκαλέσουν την ζήλια οποιουδήποτε μουσείου ή μνημείου. Αυτό το γεγονός αποδίδει στις βιβλιοθήκες έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην πολιτιστική ανάπτυξη της κοινωνίας υποχρεώνοντάς τες να προσφέρουν στον πολίτη πολύ περισσότερα από τον απλό δανεισμό ενός βιβλίου ή από την παροχή μιας αίθουσας για ανάγνωση. Με αυτή τη λογική οι βιβλιοθήκες έχουν εφαρμόσει μια σειρά νέων υπηρεσιών και έχουν συμπληρώσει την πολιτιστική τους προσφορά με ένα πρόγραμμα συνεχών δραστηριοτήτων που από μια απλή «περιστασιακή εκδήλωση» αποτελούν πλέον ένα βασικό κομμάτι της βιβλιοθήκης και αξιολογούνται ως συμπληρωματικό στοιχείο της πολιτιστικής προσφοράς, ως μέθοδοι προώθησης και ως εργαλείο διάδοσης.

Η Περιφερειακή Βιβλιοθήκη της Μούρθια (BRMU-PIBM), καθώς και άλλες βιβλιοθήκες της ίδιας Αυτόνομης Κοινότητας είχαν την υποστήριξη διαφόρων εθελοντικών οργανώσεων, πάντα βέβαια με τους περιορισμούς στους οποίους υπόκεινται οι ισπανικές βιβλιοθήκες στο θέμα του εθελοντισμού ώστε αυτό να αποκτήσει τον καθοριστικό ρόλο που έχει στους άλλους πολιτισμούς.

Η PIBM είναι σχετικά νέα μιας και εγκαινιάστηκε μόλις το 1996. Παρότι από την ίδρυσή της συμπεριέλαβε το προσωπικό και τους πόρους της προηγούμενης Δημόσιας Κρατικής Βιβλιοθήκης της Μούρθια, το σίγουρο είναι ότι πρόκειται για μια καινούργια βιβλιοθήκη, η μετεγκατάσταση της οποίας στο νέο κτίριο είχε ως αποτέλεσμα την αναδιοργάνωσή της με νέες προοπτικές και ανησυχίες. Έτσι λοιπόν, με την υποστήριξη ενός ιδιαίτερα ικανού και πρόθυμου προσωπικού, η PIBM εφάρμοσε και ανέπτυξε προγράμματα δραστηριοτήτων ορισμένα από τα οποία, όπως για παράδειγμα το πρόγραμμα ADOBI, -που είναι και το αντικείμενο της σημερινής διάλεξης- χρειάστηκαν την υποστήριξη Ενώσεων ή εθελοντών που προσφέρθηκαν να βοηθήσουν σε μια προσπάθεια που ήδη το χαρακτήριζε ο νεωτερισμός και η επιθυμία αντιμετώπισης νέων προκλήσεων.

Το πρόγραμμα ADOBI το βλέπουμε ως μια πρωτοβουλία που προσβλέπει να φέρει το ΔΙΑΒΑΣΜΑ κοντά σε άτομα της 3^{ης} ηλικίας και σε άτομα με κινητικές δυσκολίες με την υποστήριξη οργανισμών και φορέων που ειδικεύονται σε αυτούς τους τομείς.

Έτσι άρχισε ο σχεδιασμός του ADOBI στα τέλη του 1998, αρχικά σε πειραματικό στάδιο, με τελικό αποτέλεσμα την υπογραφή μιας Συμφωνίας με την συμμετοχή τριών φορέων: το Συμβούλιο Κοινωνικής Ευημερίας και Διαφήμισης για την Ισότητα του Δήμου της Μούρθια, της ΜΚΟ (Μη κυβερνητικοί) «Αλληλέγγυοι για την Ανάπτυξη» και της PIBM.

Για την εκτέλεση του προγράμματος σχεδιάστηκαν δυο διαφορετικοί τρόποι δράσης:

1. Δραστηριότητες ενθάρρυνσης του διαβάσματος σε κέντρα ΚΑΠΗ.
2. Ανάγνωση και/ή ατομικός δανεισμός κατ' οίκον

1. Ανάπτυξη των δραστηριοτήτων ενθάρρυνσης της ανάγνωσης σε κέντρα ΚΑΠΗ

Με την συνεργασία του τμήματος Τρίτης Ηλικίας του Συμβουλίου Κοινωνικής Ευημερίας και Οικογένειας του Δήμου της Μούρθια και ο ΜΚΟ «Αλληλεγγύη για την ανάπτυξη» ξεκινήσαμε να δουλεύουμε το πρόγραμμα προσφέροντας υπηρεσίες όπως:

- συλλογικός δανεισμός,
- «βαλίτσες που ταξιδεύουν» και
- ομάδες ανάγνωσης για άτομα τρίτης ηλικίας.

- **Συλλογικός δανεισμός:** Η βιβλιοθήκη προσφέρει την δυνατότητα σε ινστιτούτα και ενώσεις μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που εδρεύουν στη Μούρθια, και δεν διαθέτουν δική τους βιβλιοθήκη, να δανείζονται για μεγάλα χρονικά διαστήματα έντυπα μέσω της υπηρεσίας με το όνομα «Βαλίτσες που ταξιδεύουν». Κατά αυτό τον τρόπο μπορούν να δανείζονται μέχρι και 50 τίτλους για περίοδο τριών μηνών.
- **Ομάδες ανάγνωσης:** Αυτός ο θεσμός αποβλέπει στην ανακάλυψη του διαβάσματος ως κάτι ευχάριστο και εποικοδομητικό και στην αύξηση της κριτικής ικανότητας. Έτσι μπορεί να αλλάξει ο τρόπος με τον οποίο ορισμένα άτομα προσεγγίζουν το διάβασμα και να ασχοληθούν ακόμη και με βιβλία τα οποία αν τα διάβαζαν μεμονωμένα θα τους φαινόταν βαρετά ή/και κουραστικά. Πιστεύουμε επίσης ότι με αυτή την εμπειρία γίνεται πιο εύκολη η επικοινωνία μεταξύ των μελών της ομάδας, τα οποία μπορούν να μάθουν να εκφράζουν και να υπερασπίζονται τις ιδέες τους, να σέβονται την σειρά με την οποία παίρνουν το λόγο και μαθαίνουν να ακούνε και να αξιολογούν και άλλες γνώμες.

Η ομάδα ανάγνωσης αποβλέπει πάνω από όλα στο να κάνει την ανάγνωση μια ομαδική εμπειρία. Η εμπειρία ξεκινά με την ανάγνωση του ίδιου έργου και μετά στην συζήτηση πάνω σ' αυτό κατά τη διάρκεια εβδομαδιαίων, δεκαπενθήμερων ή μηνιαίων συγκεντρώσεων. Στη συνέχεια αυτό μπορεί να οδηγήσει σε εκδηλώσεις άλλου τύπου όπως για παράδειγμα ανάγνωση σε κοινό, σχολιασμός στον τύπο κλπ.

Η παρακολούθηση και η τήρηση του προγράμματος έγινε από έναν εθελοντή της οργάνωσης Αλληλέγγυοι - Solidarios. Ο εθελοντής σχημάτιζε την ομάδα, καθόριζε τον κανονισμό λειτουργίας, το ωράριο, τα βιβλία που θα χρησιμοποιούνταν, οι προτάσεις των μελών, κλπ. κλπ. Η ΔΠΒΜ προμήθευε τα βιβλία και τα δάνειζε στο ΚΑΠΗ για διάστημα τριών μηνών. Τα βιβλία αυτά περνάνε χέρι-χέρι από όλα τα μέλη της ομάδας, ενώ υπάρχει κάποιο άτομο που «ελέγχει» την κυκλοφορία του βιβλίου και έχει το ρόλο του συντονιστή της ομάδας στο ΚΑΠΗ.

Με αυτό τον τρόπο η ΔΠΒΜ αυξάνει τους τίτλους αυτής της συλλογής (βιβλία με μεγάλη γραμματοσειρά, περιφερειακά θέματα, λογοτεχνία, κλπ.) που προορίζονται αποκλειστικά για αυτή την δραστηριότητα.

2. Υπηρεσία δανεισμού κατ' οίκον:

Αυτή η πρωτοβουλία αποβλέπει στο να φέρει την Βιβλιοθήκη κοντά σε εκείνα τα άτομα που δεν μπορούν να βγουν από το σπίτι τους, ώστε να έχουν πρόσβαση σε βιβλία και υπηρεσίες πληροφόρησης από το σπίτι τους.

Πρώτα πρώτα μελετήθηκαν οι ανάγκες σε πληροφόρηση του πιθανού χρήστη ο οποίος θα λάμβανε την εξατομικευμένη αυτή υπηρεσία βασιζόμενος στις γνώσεις των υπεύθυνων της δημοτικής υπηρεσίας «Βοήθεια στο Σπίτι». Αρχικά ο εθελοντής επικοινωνεί με το πρόσωπο που θα λάβει την κατ' οίκον υπηρεσία, ορίζεται το πρόγραμμα, η ημέρα και η ώρα της κατ' οίκον επίσκεψης. Ο δανεισμός ήταν ο συνηθισμένος, δηλαδή για 15 ημέρες, εκτός από τις περιπτώσεις εκείνες όπου οι πιθανές δυσκολίες του χρήστη απαιτούσαν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Θα μπορούσαμε να το χαρακτηρίσουμε ως «δανεισμό α λα καρτ».

Σήμερα δέχονται την υπηρεσία «κατ' οίκον» βοήθεια επτά άτομα, τα οποία έχουν πρόσβαση στο απόθεμα της βιβλιοθήκης με την βοήθεια και την συνεργασία ενός εθελοντή, ο οποίος κάποιες φορές λειτουργεί και ως «συντροφιά».

3. ΑΔΟΒΙ. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Έπειτα από τα πρώτα δύο χρόνια εμπειρίας εφαρμογής του προγράμματος, εντοπίσαμε κάποιες δυσκολίες που οφείλονταν κυρίως στην έλλειψη συνέχειας των εθελοντών.

- Χαμηλό ποσοστό συμμετεχόντων στο πρόγραμμα «Κατ' οίκον Βοήθεια».
- Χαμηλό επίπεδο συντονισμού στην εργασία των ομάδων.
- Προβλήματα επικοινωνίας λόγω άγνοιας του περιβάλλοντος και του τομέα των χρηστών.

Και ως εκ τούτου, έχουμε βρεθεί στην ανάγκη να απευθυνθούμε σε άλλους δήμους αναζητώντας νέους τρόπους προώθησης του προγράμματος.

Έτσι ήρθαμε σε επικοινωνία με μια Ένωση Συνταξιούχων Διδασκάλων και σχεδιάσαμε νέους τρόπους δράσης. Τελικά καταλήξαμε σε μια Συμφωνία μαζί τους και τώρα η Ένωση αυτή έχει αναλάβει την ευθύνη για την παρακολούθηση των ομάδων ανάγνωσης στα ΚΑΠΗ επιδιώκοντας ένα τριπλό αντικειμενικό σκοπό:

- Την συνεχή ύπαρξη εθελοντών, ένα από τα μείζονα προβλήματα του προγράμματος
- Μεγαλύτερη ψυχο-κοινωνική προσέγγιση

- Εμπειρία (εκπαιδευτική) που συνεπάγεται μικρότερη ανάγκη εκπαίδευσης

Ο ΜΚΟ Αλληλέγγυοι θα αναλάμβανε να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς σε θέματα μεταφοράς των ομάδων, υλοποίησης των δραστηριοτήτων, κλπ. και να συνεχίσει την υπηρεσία δανεισμού κατ' οίκον. Παράλληλα σχεδιάστηκε μια καινούργια καμπάνια πληροφόρησης, ώστε να υπάρξει μεγαλύτερος αριθμός εθελοντών που θα επιτρέψουν την εξυπηρέτηση ενός μεγαλύτερου αριθμού ηλικιωμένων.

Μέχρι αυτή τη στιγμή που μιλάμε εξακολουθεί να είναι σε ισχύ η Συμφωνία με το Δήμο της Μούρθια, έχουμε ακόμη την υποστήριξη της Ένωσης Συνταξιούχων Εκπαιδευτικών της Μούρθια συν το γεγονός ότι υπολογίζουμε και σε μια νέα υπηρεσία, τον Τομέα Κοινωνικής Προβολής και Εθελοντισμού του Πανεπιστημίου της Μούρθια. Όσο για τις δράσεις θα μπορούσαν να συνοψιστούν στα παρακάτω:

- Συνεχής προσφορά ενός προγράμματος διαρκούς επιμόρφωσης των Εθελοντών
- Συνεχίζουμε και διευρύνουμε την καμπάνια ενημέρωσης και προσέλκυσης νέων συμμετεχόντων και συνεργατών
- Σταδιακή αύξηση της οικονομικής εισφοράς, τόσο εκ μέρους του Δήμου όσο και από την ΔΠΒΜ.
- Διεύρυνση του τομέα δράσης ώστε να συμπεριλάβει και άλλες περιοχές της επαρχίας μας, είτε μέσω Συμφωνιών με άλλους Δήμους ή μέσω των ομάδων ανάγνωσης που δημιουργούνται στις δημοτικές βιβλιοθήκες.